

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

F. v. Deursen

Als een zuurdeeg

Geheim, ergernis en kracht van het koninkrijk der hemelen

(3)

Onze Heere Jezus Christus is reeds tijdens zijn leven op aarde in zo'n scherp conflict geraakt met kerkvorsten en hun misleide volgelingen, dat zij Hem wel konden doodkijken. Wat ze tenslotte ook letterlijk gedaan hebben.

Waarbij gingen de wegen dan zo scherp uiteen? Deze mensen waren toch geen atheïsten, die van God noch gebod iets wilden weten? Zij zagen toch ook uit naar de komst van de Messias en zijn Koninkrijk? Inderdaad. Het geschil liep ook niet over de vraag of Gods Koninkrijk zou komen, maar **hóe!** Bijna iedereen in de Joodse kerk verwachtte het door een opzienbarend optreden van een krachtpatser-van-een-messias. Wij constateerden reeds, dat deze geest in onze tijd nog springlevend is. Je kunt hem b.v. proeven in allerlei „Christelijke” druktemakerij en grote-mannen-verering alsmede in een anti-Christelijk aktivisme en honger naar macht en grandeur.

Jezus' onderwijs botst frontaal tegen deze geest. Zowel in z'n Joodse gedaante als in z'n Christelijk gewaad. Jezus leerde immers dwars tegen deze geest in dat het Koninkrijk juist niet komt „met uiterlijk gelaat”, Luk. 17:20 (St. Vert., vgl. Kantt.), maar „zonder opzien te verwekken” (zoals de Canisius Vertaling dit vers weergeeft). Op dit punt scheidden de geesten onder Gods volk heus niet alleen in Jezus' tijd, want deze demarkatie-lijn loopt vanuit de Evangelien door de Christenheid van alle eeuwen tot die van onze dagen toe.

En wie had het nu aan het rechte eind? De éénling Jezus met zijn weinige volgelingen of de massa van toen en nu, volgens wie het Koninkrijk niet komt op een stille en nederige wijze, maar overweldigend, spectaculair, met fanfares en spandoeken? Hier is er maar Eén, die kan uitmaken aan wiens zijde het gelijk is. Die Ene is God de Vader, Jezus' Zender. Diens stem beslist. En hoe sprak Hij over Zijn nederige, alle drukte vermijdende Zoon? „Goed zo, Jezus! Zó zie Ik het graag! Zo gaat het geheel en al in Mijn Geest!” Dit goedkeurende oordeel had Jesaja al geprofeeteerd: „Zie, mijn Knecht, dien Ik verkoren heb, mijn geliefde, in wien mijn ziel een welbehagen heeft; Hij zal niet twisten of schreeuwen en niemand zal op de pleinen zijn stem horen”, Jes. 42, Matth. 12.

Waar helaas ook veel Christenen gewoon blind voor zijn

Die nederige, onopvallende stijl van het Koninkrijk heeft Jezus ook verkondigd in de bedekte vorm van gelijkenissen, Matth. 13. Ja zeker, in bedekte vorm!

Toen de Heere op deze vorm van onderwijs overging, was Hij boos en beledigd. Toen werd in Farizeese vergaderingen al gezegd: Hoe komen we van die man af? Waarop Jezus reageerde met: Wat? Willen ze Me niet langer aanhoren? Ze mógen al niet meer. Ik ga in gelijkenissen spreken. Ze moesten het nog eens gaan zien en zich bekeren!

Die gelijkenis-vorm was oordeel.

Vervulling van Jesaja 6.

Opdat zij „die buiten staan”, zoals Jezus zei, met hun ogen **niet** zouden zien, met hun oren **niet** horen en met hun hart **niet** verstaan, „opdat zij zich **niet** bekeren”, zie Matth. 13:10-17, Mark. 4:10-12. Of dacht u, dat Jezus Christus, Gods Zoon, op kerkmensen nooit boos kan worden? Vergis u niet!

Toen sprak Hij ook de gelijkenissen van een zuurdesem.

„Het Koninkrijk der hemelen is gelijk een zuurdesem, welken een vrouw nam en in drie maten meel deed, totdat het geheel doorzurd was”, Matth. 13:33.

Nee, dat verstond je niet als je dat militante Messiasgeloof van die dagen aanhing. Maar je verstaat het ook niet als je van de verkrampte werelds-aktivistische geest bent, die helaas tegenwoordig zoveel Christenen in zijn greep houdt. Je verstaat het niet als je hele hart uitgaat naar een kolossaal kerkgebouw met een driemanuaals orgel en 2000 zitplaatsen. Of als je wegloupt met mannen, die in tegenstelling met Jezus-op-aarde wél „gedaante” en „heerlijkheid” bezitten. Je mist de aansluiting aan deze gelijkenis als je wél „in grootse en wonderbare dingen” wandelt, Psalm 131. Of als Psalm 20 een gesloten boek voor je is en je je wél „beroemt op wagens en paarden”. Of als je diep in je hart neerkijkt op de stille onderwijzing uit het Woord, als het woordje-voor-woordje gespeld wordt, thuis en in de kerk. Of als je van de drukke Amerikaans-Christelijke „reklamegeest” bent. Of als je Gods Rijk wilt veilig stellen met meerderheid van stemmen of uitgekende afvaardigingen naar „belangrijke” meerdere vergaderingen.

Deze mensen kennen het **geheim** van het Koninkrijk niet. Want dat geheim zit in het

woord: „zuurdeeg”. En hoe werkt zuurdeeg? Hoe werkte de gist in moeders oliebollebeslag? Met geschetter? „Indrukwekkend”? Met drukte en lawaai? Nee, gist werkt **stil**, zuurdeeg werkt **onopvallend**. En **daaraan is het Koninkrijk van God nu gelijk!**

Maar het moet je gegeven worden dit te zien. Daarvoor heb je een stel ogen en oren nodig, die zo „zalig” zijn dat ze **zien en horen**, Matth. 13.

Als de tekenen niet bedriegen, gaat het Overblijfsel, dat in onze tijd „de geheimenissen van het Koninkrijk der hemelen” nog mag kennen, een nieuwe katakombetijd tegemoet (dr. W. Aalders). Het kon wel steeds meer worden: de kathedralen uit, de nachtschuit in. Het volle Woord zal misschien al minder te horen zijn in de paleisachtige voorbeelden van huidig architectonisch kunnen op het gebied van de kerkbouw en steeds meer gezocht moeten worden bij arme gemeenten. Arm in de bijbelse zin: zonder wereldse „gestalte” en indrukwekkende „image”, die voortdurend krantennieuws levert. Mogelijk zien we daarbij de oude wet van Psalm 118 weer in vervulling gaan, dat de „tempelbouwers” de beste stenen onbruikbaar verklaren voor de opbouw van hun „kerkelijke leven”.

Maar het laatste woord is aan onze Heer.

En wat ons derhalve het zwaarste moet wegen is, of wij Hem welgevallig geweest zijn, 1 Cor. 4:3v. Of wij ons in de bijbelse zin van het woord niet „geërgerd” hebben aan Zijn „zuurdeeg-achtige” wijze van optreden in verleden en heden. Of ons hart niet vol was van de grandeur rond Annas en Kafafas, maar bereid was „tot Christus uit te gaan buiten de legerplaats en zijn smaad te dragen”, Hebr. 13:3. Of wij bereid waren voor het Evangelie te **lijden**, 2 Tim. 1:8, en in ons vlees aan te vullen wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus, Col. 1:24. Of wij behoren wilden bij de „smalle gemeente” van Simeon en Anna, Jozef en Maria, Martha en Maria, de herders en Lazarus.

Dan zal ons loon ons geenszins ontgaan.

We zullen de waarheid ondervinden van Jezus' woord: „**Want wie hééft** (nl. kennis van de geheimenissen van het Koninkrijk), **dien zal gegeven worden en hij zal overvloedig** (inzicht in het geheim van het Koninkrijk) **hebben; maar wie** (die door verharding des harten) **niet heeft, ook wat hij** (nog aan Woordkennis) **heeft, zal hem ontnomen worden**”, Matth. 13:12.

De laatste zullen „de gezonde leer niet verdragen, maar, omdat hun gehoor verwend is, naar hun eigen begeerte zich tal van leraars bijeenhalen (...) en hun oor van de waarheid afkeren en zich naar verdichtels keren”, 2 Tim. 4:3. Zulke oren worden niet meer gestreeld door de verkondiging van het Woord, maar door opzienbarende godsdienstige conférences, waaruit meer blijft hangen over de besproken aktualiteiten dezer wereld dan van de leer der zaligheid. Zo dringt de tijdgeest de kerk binnen. Een kerkdienst moet een „happening” zijn, vol „sfeer”, „wijding” en „liturgie”, anders zouden de mannen van de T.V. ook niet weten wat ze de kijkers (!) moeten „brengen”. Wat valt er immers voor

zulke kijkers en luisteraars te **beleven** onder de eenvoudige verkondiging van Gods Woord? Het is te vrezen, dat dit de weg is waarin het zoëven aangehaalde woord van Jezus in vervulling zal gaan: „**ook wat hij** (nog aan Woordkennis) **heeft, zal hem ontnomen worden**”, Spr. 29:18a toont de gevolgen.

Maar wie kennis van de geheimen en gerechtigheid van het Koninkrijk heeft, dien zal gegeven worden en hij zal overvloedig hebben. Als wij het „juk der nederheid” willen opnemen, zal Gods Geest ons door het Woord de leegheid van veel zogenaamde „aktuele prediking” en „eigentijdse verkondiging” doen zien en onze harten doen opspringen van vreugde onder het stille, gestadige lezen en onderwezen worden in het goede Woord, zoals het door Gods genade nog op menige plaats gevonden kan worden. Zonder getetter en geschetter. Alleen dat **Woord** kan redden. Hoe meer actie en rumoer, hoe meer gediscussieer en geproblematiseer we binnenhalen, hoe meer het leven bij het rechtstreekse Woord — zonder de tussenkomst van allerlei beschouwingen óver dat Woord — gaat verschrompelen. Er is niets aktueller dan het Woord van God, gelezen in zijn eigen historische kontekst. Daarbij zinkt alle moderne „bewogenheid” en aktuele „verkondiging” diep in het niet. Die gaat trouwens veelal niet verder dan wat symptómen cureren. Terwijl Gods Woord de hele ten dode wankelende mens wil bekéren. Door hem te plaatsen voor de ontzagwekkende realiteiten van de beloften en bedreigingen — dié zijn aktueel! — van het Verbond Gods, dat als een kleed over Europa en Amerika ligt. En niet sinds gisteren en eergisteren. Die beloften en bedreigingen grijpen heel wat dieper dan een (ook deskundig?) vertoog over de aktuele dingen van de dag, waarvoor dan een geïsoleerde bijbeltekst als kapstok dienen moet. Deze oneerbiedige gewoonte deed dr. Aalders uitroepen: „Is het niet om die reden, dat de prediking onder ons zulk een vrouwelijk, een lief, een zalvend, een laf, een dierbaar karakter gekregen heeft? Wáár is nog prediking in volmacht, in mannelijke moed, in betoon van geest en kracht?”, Theologie der verontrusting, 87.

Dan maar allemaal met de armen over elkaar gaan zitten, in een daadloos quietisme?

Misschien zou iemand aan bovenstaande vraag nog een tikje ondeugend willen toevoegen, of dit soms ook het eind betekent van de Haarlemse kleding-aktie voor de zending?

Hier voorkom ik graag misverstanden.

Activiteit is wat anders dan aktivisme.

Wachten op de Heere b.v. kan het geloof tot de grootste activiteit brengen.

Met de gelijkenis van het zuurdeeg heeft onze hoogste Profeet en Leraar zijn oordeel uitgesproken over de verpolitiekte en versocialiseerde Messiasverwachting van zijn tijd en daarmee tevens over veel hedendaagse koude „Christelijke” drukte. Maar dezelfde gelijkenis is een Goede Tijding voor allen, die doodmoe van het zenuwlopende najagen van déze aktivistische „gerechtigheid”, hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, die in het Kóninkrijk opgeld doet. Want wij moeten wel degelijk de gerechtigheid van de bergrede **dóén**. Jezus zei zelfs: „Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, méér dan die der (volijverige) schriftgeleerden en Farizeeën, zult gij het Koninkrijk der hemelen voorzeker niet binnengaan!” Matth. 5:20, vgl. Deut. 16:20 (St.V.).

Alleen, wélke gerechtigheid vraagt Jezus van ons en hoe werkt die dan als een zuurdeeg? Laten we dat met een enkel voorbeeld illustreren.

Hoe bijna vanzelfsprekend neemt Jezus de slavernij. Zonder enige afkeuring zei Hij: „Wie van u zal tot zijn slaaf, die voor hem ploegt of het vee hoedt, als hij van het land thuiskomt, zeggen: Kom terstond hier aan tafel? Zal hij niet veeleer tot hem zeggen:

Maak mijn maaltijd gereed, schort uw klederen op en bedien mij, tot ik klaar ben met eten en drinken en daarna kunt gij eten en drinken? Zal hij de slaaf soms danken, omdat hij deed wat hem bevolen was?” Luk. 17:7-9.

Een „onaanvaardbare toestand”? Jezus aanvaardde hem wél en organiseerde geen B.A.S. („Beweging voor Afschaffing van de Slavernij”). Er kwamen ook toen al slavensopstanden voor, maar wel verre van hen tot deelname daaraan op te wekken bevalen de apostelen de Christenslaven: „Slaven, gehoorzaamt uw heren naar het vlees **in alles**”, Col. 3:22vv., vgl. Ef. 6:5-8, Tit. 2:9v. Maar zij zetten tegelijkertijd **heer en slaaf aan één avondmaalstafel!** En zij bevalen de heren: „Heren, betracht jegens **uw** (!!) slaven recht en billijkheid; gij weet toch, dat ook gij een Heer in de hemel hebt”, Col. 4:1, vgl. Ef. 6:9 („laat het dreigen na”), Philemon. En deze anti-revolutionaire „zuurdeeg-methode” heeft **nog in de Oudheid** bewerkt dat Christenheren hun slaven gingen vrijlaten. **Zó** kwam het dus reeds toen tot afschaffing van de slavernij.

Met andere misstanden ging het navenant.

Een vrouw was in de Oudheid maar een ding. Farizeeën stuurden hun vrouw om een wisselwasje weg. Heel correct natuurlijk, met een „briefje”. Toch bestreed Jezus dit **onrecht** niet door een wereld-emancipatie-beweging-voor-alle-vrouwen op touw te zetten. Maar zijn apostelen bevalen wel: „Mannen, hebt **uw** (!!) vrouw **lief**”, Ef. 6:25-30. Dat Evangelie heeft niet overal waar het kwam de samenleving revolutionair „omgezet”, maar wel **doorzuurd** en vrouwen en meisjes verheven.

Jezus stichtte ook geen „Vereniging tot seksuele hervorming”. Evenmin als een (pacifistische) politieke partij. Maar hij heeft wel de bijl aan de **wortel** van menige kwade boom gelegd. Niet met geweld, maar met de gerechtigheid van de bergrede en zijn grote gebod: God liefhebben boven alles en uw naaste als uzelf. Die mens **vlak naast u**, die ellendige Samaritaan, waar u **vlak langs** moet.

Door op deze geruisloze wijze samenlevingen te **doorzuren**, heeft het Evangelie veel dieper geboord, veel wijder bereik gekregen dan de „blèrie-hoera” methoden van een ongebreideld aktivisme, dat ieder Christen een passe-partout-roeping-tot-van-alles-en-nog-wat opdringt. Waar blijft zo ieders **eigen** roeping? Maar Jezus zei: „Mijn juk is zacht en Mijn last is licht”. Zijn Evangelie laat u **uw** roeping zien op **uw** plaatsje en leert u wandelen met God en opletten of Hij soms ergens deuren opent, wat iets heel anders is dan zelf gesloten deuren **forceren**.

„Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdeeg”.

Dat is z'n geheim, dat is z'n kracht, maar dat is ook z'n „skandalon”, z'n „ergernis”, waarover niet alleen trotse Joden, maar ook hoogmoedige Christenen vallen. „Hij zal niet twisten noch schreeuwen en niemand zal op de pleinen zijn stem horen”.

Dat is nóg de stijl van het Koninkrijk.

Totdat Hij komt.

Dan komt ook voor ons de glorie.

En tot die tijd moge op ons van toepassing zijn het woord van de **arme** Jezus: „Zalig is, wie aan Mij geen aanstoot neemt!” Matth. 11:6.

KERKELIJK Leven

WAT IS ER AAN DE HAND?

Een tolerantie-houding?

Ds. Boersma van Assen heeft zich in een artikel in de Kerkbode van Assen druk gemaakt om een vergadering van verontrusten in zijn gemeente en van daarbuiten(!) en trekt nu van leer ook tegen ondergetekende naar aanleiding van een artikel van mij in „Opbouw”, waarin ik o.m. de vraag besprak of een bepaalde tolerantie-idee iemand schorsingswaardig maakt.

Hij vindt — zie zijn artikel in het nummer van genoemde Kerkbode van 20 juni jl. — dat artikel van ons typerend voor de „stijl”, waarin men verontrust is. Ik citeer even het slot, dan weet men direct wat er aan de hand is: „Deze Opbouw-scribent moest als spreker optreden op een vergadering van verontrusten in Assen. Waar werft men dan om? Om aanhang voor een tolerantie-houding, die door de Schrift veroordeeld wordt. Daarvoor zij de gemeente gewaarschuwd. Daarvoor moet zij gewaarschuwd worden, nu en in de toekomst.”

Dit schrijven doet de vraag opkomen of het waar is, dat het vandaag gaat om een bepaalde tolerantie, een bepaalde verdraagzaamheid inzake afwijking van de belijdenis doorgevoerd te krijgen.

Is dat de spil, waarom het rad der kerkelijke moeiten draait?

Ik geloof daar niets van.

Wanneer ik speur naar de oorzaken van de kerkelijke moeiten, breuken en scheuringen, dan stuit ik op heel andere oorzaken.

Eén daarvan wordt naar mijn mening

openbaar in het artikel van ds. Boersma. Daarin komt een keiharde geest tot uiting die gespeend is ook van alle pastorale goedsgesteldheid. Daar zijn in zijn gemeente verontrusten, die zich een en andermaal tot hun kerkeraad gericht hebben en nul op het rekwest kregen. Nu hebben ze dan, na de beslissing te Hoogeveen, een vergadering belegd met „een spreker van elders”.

Men leze, hoe ze worden afgewezen en afgestraft.

Deze keiharde geest spreekt, zoals te verwachten is, volkomen ongenueanceerd. Eén enkel forse lijn wordt getrokken en daarmee is de zaak uit. Wie afwijkt van de leer der apostelen, zoals we die in onze drie Formulieren van Enigheid hebben, verscheurt de Enigheid der geloofs. Een strikt logische beoogtrant, waarbij niet overwogen wordt of zij geëigend is voor dit onderwerp, treft hier. Pas op dezelfde wijze de methode der natuurwetenschap toe op de zaken van de religie en waar blijven we?

M'n bezwaar tegen ds. Boersma ligt niet in zijn opkomen voor de zuivere leer, maar in de wijze, waarop hij dat doet. Met een volslagen simplisme, zonder enige genuanceerdheid, waartoe de aard van het onderwerp ons toch wel verplicht. Met een formele logica, die vreemd is aan de zaken van het geloof en daarmee gepaard gaande volslagen gebrek aan pastorale overwegingen. Men vergelijk daarmee eens het optreden van Paulus tegenover gemeenten als die te Corinthe en in Galatië, waar ingrijpende dwalingen de kop opgestoken hadden.

Daarmee gaat dan — uiteraard — gepaard dat men de ander niet eens goed leest; zijn gedachtenbeleid niet rustig op zich laat in-

G. Janssen

werken en hem in een hoek zet, waar hij zelf niet wenst te staan. Zo groeit men uit elkaar en slaat de zaak uiteen.

Een kort bewijs van het laatste

Ter g.s. van Hoogeveen heb ik de vraag gesteld of een bepaalde tolerantie-idee als van ds. Schoep iemand censurabel maakt. In „Opbouw” stelde ik die vraag opnieuw.

Zoals men weet wilde ds. Schoep het gevoel van ds. Telder verdragen als het niet buiten de gemeente van Breda uitgedragen werd. Ik formuleer hier erg kort.

Ds. H. J. de Vries stelde ter synode de vraag: Is zo'n tolerante houding dan in overstemming met het ondertekeningsformulier? En kun je dan confessioneel getrouw zijn en de kudde overgeven aan de wolven?

Dat noemde ik in Opbouw simplistisch en absolutistisch en ik betoogde dat er onderscheid is in geloofsstukken en dus ook in afwijking. Ik beriep me daartoe op Calvijn, Bouwman en dr. Douma.

Men lette er wel op: dit stond alles in het raam van de vraag of de tolerantie-idee van ds. Schoep hem schorsingswaardig maakte.

De vraag was niet of men het met hem eens behoort te zijn. En of de kerken zijn gevoelen zouden moeten accepteren.

Uitdrukkelijk schreef ik: „Ook naar mijn oordeel moet het deze kant niet op. De kerken kunnen dat desgewenst uitspreken.”

Toch durft ds. Boersma te schrijven: „Waar werft men dan om? Om aanhang voor de tolerantie-houding, die door de Schrift veroordeeld wordt.”

Ik vind, dat voor zulke laster gewaar-schuwd moet worden.

Een haeretisch mens?

Ds. Boersma is verder van oordeel dat mijn boven kort weergegeven schrijven vragen oproept. Het ging daar immers om bij de tolerantie-idee van ds. Schoep om de leer van ds. Telder, die hij in enkele zinnen zoekt te typeren: De gestorvenen zijn niet bij de Here, maar in het graf; ze leven niet, maar zijn dood tot de dag van Christus' wederkomst.

Hij vraagt nu of ik kan zeggen, waar Calvijn geleerd heeft, dat dit gevoel niet van die aard is dat het de eenheid des geloofs verscheurt?

Die vraag behoeft hij mij niet te stellen, want ik heb niet gesuggereerd dat Calvijn zich in bedoelde zin over dit gevoel heeft uitgelaten. Ik weet heus wel wat er staat in Boek IV, hoofdstuk I, paragraaf 12 van de Institutie, en kan verder ieder aanraden ook eens Boek III, hfdst. 25, § 6 te lezen.

Ik citeerde Calvijn alleen om te adstrueren dat er onderscheid is in de geloofsstukken; dat nog niet federe afwijking iemand tot een wolf maakt.

Niet om te zeggen: dus moet men zo'n afwijking ongemoeid laten. Integendeel. Daarom citeerde ik Bouwman, die een man als Spurgeon niet in het ambt zou willen dulden, maar wel als lid der kerk dulden, ondanks zijn Baptistische gevoelens.

Blijkbaar beschouwde Bouwman hem niet als een wolf! Niet elk verschil van gevoelens met de aangenomen leer maakt van iemand een wolf! Want een wolf kan je toch ook niet als kerklid dulden! Hij verscheurt de eenheid van het geloof en heeft geen deel in het rijk van God.

Het ging mij in het aanhalen van Bouwman om de onderstreepte worden te adstrueren.

Ds. Boersma heeft dat niet begrepen en klungelt maar wat. Verstrikt zich dan verder in tegenstrijdigheid. Rhetorisch vraagt hij: wie heeft gezegd, dat ds. Telder als lid van

de gemeente moest worden geëxcommuniceerd?

Dat wil ds. Boersma dus niet.

Blijkbaar is ds. Telder dus naar zijn gevoel geen wolf.

Toch rangschikt hij hem in zijn spreken over afwijking van de belijdenis aan de andere kant zonder enige nuancering onder degenen, die de eenheid van het geloof verscheuren en drukt hem het stempel op van een haeretisch mens, die naar Titus 3:10 moet afgewezen worden.

Nu is een haeretisch mens aanhanger van een haeresie en naar het algemeen gevoelen beroeren haeresieën het fundament der kerk op een zo fundamentele wijze, dat daaruit een nieuwe gemeenschapsvorming ontstaat naast de kerk. Zie b.v. Schlier in Kittels Wörterbuch.

Zo verstrikt ds. Boersma zich in tegenstrijdigheid, door zonder enige nuance alles over één kam te scheren.

Maar dat is het voornaamste niet: zijn simplisme doet dat. Het geeft geen rechte oplossing, maar verstrikt zich in onoplosbare tegenspraak. De weg van dit simplisme is een voor de kerk onbegaanbare weg en leidt tot weer onoplosbare moeilijkheden en spanningen. En de harde geest er achter forceert noodwendig breuken, die niet verantwoord zijn.

We willen daarover eens verder nadenken.

De kerk is geloofsgemeenschap

Wie er niet in alles vanuit gaat, dat de kerk een geloofsgemeenschap is, komt er niet uit en wie in die geloofsgemeenschap niet handelt met de daarvoor bepaalde maatstaven, doet haar geweld aan.

Het geloof is naar zijn aard niet een intellectueel voor waar houden van allerlei waarheden en een daarmee verstandelijk bezig zijn. Naar zijn eigenlijke aard is het de band van levende kennis, van een hartelijk vertrouwen op God in Christus. Wie dat niet altijd centraal stelt, doet aan het wezen van het geloof onherroepelijk te kort.

Vanzelfsprekend heeft dat geloof zijn nader bepaalde inhoud, omdat het het geloof in God is, zoals Hij Zich in Christus geopenbaard heeft. Aan die openbaring van God, zoals wij die in de Heilige Schrift mogen bezitten, is het geloof volstrekt gebonden. Het geloof leeft van het Woord van God. Daarmee wordt het gewerkt en in stand gehouden. Daarmee wordt het gevoed en onderhouden.

Zo hebben we in het geloof te doen met de inhoud van de openbaring, met de leer der zaligheid. Maar dat is dan ook de leer der zaligheid, de gezonde leer. Zij is in wezen een eenheid, de leer der zaligheid. Van haar kan afgeweken worden in fundamentele zin, d.w.z. ze kan in haar eigenlijke strekking geloofchend en weersproken worden. Bijvoorbeeld doordat aan de vrije genade tekort gedaan wordt. Doordat de menselijke verdienste een plaats krijgt in de verwerving van het heil en de wet geheel of gedeeltelijk komt op de plaats van Christus. Dan wordt de rechtvaardiging door het geloof te kort gedaan of weersproken. Daar is de strijd met de Remonstranten mee begonnen. Zo heeft op de conferentie voor de Hoge Raad Gomarus, geprest op de materie in te gaan, het hoge woord er uit gegooid, dat Arminius afweek in de leer der rechtvaardiging.

Dit voorbeeld is natuurlijk niet het enig mogelijke. Daar kan afwijking zijn inzake de leer der Drieëenheid, van de twee naturen van Christus, van de goede Schepping, maar dat zal steeds weer zijn consequenties hebben voor het bovengenoemde: Hymenaeüs en Philetus leerden, dat de opstanding reeds

heeft plaats gehad. Ze loochenden dus de lichamelijke opstanding en trokken daarmee noodwendig heel de verlossings- en scheppingsleer scheef. Hier stond het Evangelie op het spel. Want zij vergeestelijkten de opstanding door de geestelijke aanvang der opstanding in de wedergeboorte als de gehele opstanding voor te stellen en te leren.

Door deze opvatting kwamen ze niet in strijd met een stuk der waarheid, maar met de gehele waarheid Gods, zie de Kommentaar van dr. C. Bouma bij Bottenburg. „Want de lichamelijke opstanding der gelovigen aan het einde der dagen is een centraal en vitaal deel der waarheid.”

Daar moet dus bij verschillen in de kerk wel een rechte taxatie zijn. Men kan niet alles over één kam scheren.

In de nadere uitwerking van de avondmaalsleer weken Luther en Calvijn van elkaar af, zo ook de Lutherse en Gereformeerde confessies. Toch zal denk ik wel niemand Luther voor een wolf en een ketter willen uitmaken. Er zouden trouwens meer verschillpunten genoemd kunnen worden, zoals b.v. inzake de mededeelbaarheid der eigenschappen van de beide naturen van Christus; inzake de plaats en opvatting van de wet; de verhouding van het rijk van Christus tot „het rijk der wereld”, enz. Maar in de belijdenis van de rechtvaardiging door het geloof wisten beide takken van de Reformatie zich één. Ze konden tot kerkelijke eenheid niet komen, maar van Gereformeerde zijde is het Lutherdom niet verketterd, althans niet van de zijde van haar beste vertegenwoordigers.

Dit standpunt heeft de Gereformeerden niet tot relativisme ten aanzien van de belijdenis gebracht. Dat zeker niet. Maar er was bij hen een taxatie der verschillen in het geloof. Zonder hem voor mijn wagen te willen spannen, wil ik hier met instemming prof. Kamphuis citeren, die schrijft: „Onder de belijders van Gods vrijmakingsgenade is er inderdaad allerlei verschil mogelijk en binnen de gemeenschap der heiligen te verdragen”, Van Dordt tot Dordt, pag. 38. En hij wijst er dan op dat er vrijheid van profetie is.

Wanneer dit alles in de praktijk meer was bedacht en in toepassing gebracht, zouden onze kerken in een ander geestelijk klimaat geleefd hebben en zouden we nu niet overal met de brokken hebben gezeten. We zouden ook niet zo gemakkelijk spreken van het verbreken van de eenheid des geloofs, als ds. Boersma doet.

De kerk heeft haar belijdenis

De belijdenis der kerk is de uitdrukking van haar geloof, dat ze verkregen heeft uit het Woord van God. De belijdenis pretendeert niet in zichzelf iets te zijn, maar wil niets anders zijn dan samenvattende weergave van de leer van het Oude en Nieuwe Testament. Haar gezag rust in deze overeenstemming met het Woord van God.

De instemming met de belijdenis ter generale synodes door de afgevaardigden diende oorspronkelijk om de eendrachtigheid in de leer tussen de kerken te bewijzen, zie de Acta van Embden 1571, ert. 2.

De ondertekening dient later om de kerken te vrijwaren tegen afwijking van de aangenomen leer. Het recht tot gravamen is een opgericht getuigenis dat de kerken de belijdenis nimmer met Gods Woord op één lijn hebben willen stellen. Wie van één van beide niet weten wil, wijkt af van de historische lijn der Hervorming in deze landen. Wat erger is, hij opent de deur tot leervrijheid of vervalt tot confessionalisme.

Op de „Grote” Synode van Dordt 1618/19 is een ondertekeningsformulier voor predikanten vastgesteld, dat hen behoorlijk aan de ketting heeft gelegd.

Dit is niet zonder oppositie vastgesteld.

Udemannus, afgevaardigde uit Zeeland, moet later verklaard hebben, dat het „maken van deze Acte geheel heet van de rooster heeft gelopen, en dat er iets is, dat geheel intricaet is” (verward, G.J.). Dit sloeg op de vraag waar de predikant zijn eventuele bedenkingen zou moeten te kennen geven: ter kerkeraad, classis of synode. Het Dordtse formulier zei: Kerkeraad, classis en synode. Volgens de Zeeuwse afgevaardigden was het echter niet de bedoeling der synode dat alle drie stations gepasseerd moesten worden, maar mocht de predikant kiezen. De redactie van 1905 heeft in overeenstemming daarmee dan ook: kerkeraad, classis óf synode.

Vooraf waren sommigen bezorgd over de bepaling van het zgn. recht van onderzoek, dat aan de kerkelijke vergaderingen werd toegekend. Deze bepaling was overgenomen uit het reeds bestaande Zeeuwse ondertekeningformulier met deze beperking, dat de predikanten alleen aan de tand mochten worden gevoeld om gewichtige oorzaken van nadenken. Deze bezorgdheid heeft ten gevolge gehad dat de Synode van Dordt nog een verdere beperking aanbracht, door n.l. uit te spreken dat de predikanten niet verplicht waren een nadere of bredere verklaring van gevoelen te geven op eens ygelijks believen, maar dan eerst, als zij rechtvaardige oorzaak, van suspicie (verdenking) zouden mogen gegeven hebben, waarvan het oordeel bij de kerkelijke vergaderingen zal staan.

Na de vaststelling van dit ondertekeningformulier en de sluiting der synode waren er ook nog bezwaren tegen, toen deze kwestie op de classes kwam. Volgens H. H. Kuyper (Post-Acta) is het onzeker of het in Friesland ooit blijvend in gebruik is geweest en waren er in Holland en Zeeland enkelen, die een protest lieten horen, omdat zij meenden dat er door dit formulier te kort werd gedaan aan de vrijheid van profeteren en er strijdigheid in was met 1 Cor. 14 : 32.

Vermoedelijk onder de indruk van het verraad der Remonstranten aan de gereformeerde leer had de oppositie geen enkele kans, behalve dan dat de Synode van Dordt zelf verzachtende bepalingen aanbracht. De gereleveerde historie laat ons echter zien, dat de zaken niet zo simpel liggen. En dat komt doordat de kerk op aarde niet volmaakt is en haar strijd te voeren heeft.

Aan de ene kant dringt de mogelijkheid van dwaling en ketterij tot voorzorgsmaatregelen, die de kerken dan ook getroffen hebben, door de historie geleerd. Aan de andere kant is er een tweeledig gevaar, n.l. dat van verstening en het blijven bij eenmaal gedane uitspraken, waardoor verder Schriftonderzoek kan worden belemmerd of in elk geval niet wordt aangemoedigd en verder dat van ongegrond lastig vallen, waartegen Dordt reeds gepoogd heeft een dam op te werpen.

We komen niet met diepzinnige redeneringen uit dit dilemma vandaan en zullen in dezen nooit tot een in ieder organisatorische zin bevredigende oplossing komen.

Nu is dat ook niet nodig, want de kerk is niet een organisatie, die op één lijn staat met andere organisaties. Zij is, zoals we zagen, een geloofsgemeenschap, die haar geloof heeft beleiden in haar belijdenisgeschriften. Daarin weten we ons „eendrachtig”, om dat oude woord te gebruiken en dat is steeds een reden tot grote vreugde. In onze belijdenisgeschriften vinden we de uitdrukking van de gereformeerde religie. Om het te zeggen in een letterlijke vertaling van art. 43 van de generale synode van Middelburg, van de zuivere of ge-reformeerde religie, die van de rechtvaardiging door het geloof alleen, zoals zij in de Grote Reformatie tegenover Roomse dwaling weer heerlijk aan het licht trad.

Daar moeten we zuinig op zijn.

En op de eenstemmigheid daarin.

Levend in die eenstemmigheid ter zake van deze zuivere en ge-reformeerde religie zullen we de uitdrukking daarvan in de belijdenisgeschriften niet gering achten. Wat hebben we er niet aan te danken! Het is de band, waarmee we ons aan elkaar gebonden hebben. Daarom is het niet nodig noch nuttig telkens te verzekeren dat ze onvolmaakt zijn. Dat weten we en zeggen ze zelf. Tegenover een overdreven confessionalisme kan dat wel eens z'n nut hebben, maar het moet geen regel worden daar telkens op te wijzen. We weten ook dat onze ouders gebrekkige en feilbare mensen zijn, maar dat is toch ook niet het eerste en voornaamste bij hen, dat we telkens naar voren brengen.

En wanneer we dan door nader Schriftonderzoek op enig punt der leer menen bedenkingen te moeten koesteren, dan is het toch niet teveel gevraagd de in het ondertekeningformulier aangewezen weg te gaan en deze zaak verder af te (laten) handelen op de kerkelijke vergaderingen, zonder haar op de publieke markt te brengen.

De rechte taxatie

Wanneer er nu moeilijkheden ontstaan t.a.v. enig punt der aangenomen belijdenis, dan is een rechte taxatie een eerste vereiste. Hebben we te doen met een bezwaar tegen de belijdenis als zodanig, tegen haar diepste intenties en eigenlijke strekking? Met een bezwaar tegen de pura seu reformata religio, tegen de zuivere en ge-reformeerde religie?

M.a.w. wortelt het bezwaar in het gewonen zijn voor het humanisme, het synergisme, of hebben we te doen met de door de kerk der eeuwen reeds lang afgewezen ketterij als het Socinianisme, Sabellianisme enz.? Is het ingediend onder de druk van de „moderne” natuurwetenschap met haar „resultaten”? Dat zal toch voor alles moeten worden onderzocht.

Of betreft het een mogelijke rest van het scholastieke, Roomse denken van de Middeleeuwen, waaraan de Reformatoren als Luther en Calvijn zich niet geheel ontworsteld hebben? Men vergelijkte daarvoor b.v. Calvijns spreken over het menselijk lichaam en het huwelijk, zijn scholastieke conceptie van de ziel? Heeft voortgaand Schriftonderzoek misschien verheldering gebracht?

Wat dat laatste betreft: Het zou niet van een juiste kijk op de belijdenis der kerk getuigen, als men vanuit voortgaand Schriftonderzoek zou willen streven naar „verbetering” van de belijdenisgeschriften in allerlei formuleringen. Daarvoor zijn ze te klassiek. Men zou ze dan ook een plaats geven, die haar niet toekomt. Bron van ons geloof blijft de Heilige Schrift alleen. En alle perfectionisme is ook hier uit de boze. We weten allemaal dat we er niet aan ontkomen te spreken als kinderen van onze tijd en dat was met de opstellers van de belijdenisgeschriften ook het geval. Wie de belijdenisgeschriften in dit opzicht „bij wil werken”, moet wel aan de gang blijven.

Maar dit geschreven zijn in een bepaalde tijd met zijn weerslag daardoor in bepaalde formuleringen en spreek- en betoogtrant verhindert ons niet in het geloof hetzelfde geloof te horen spreken, dat zich boog onder het Woord van God. Waarbij ik niet vergeten wil dat het soms op bepaalde formuleringen wel zéér aankomt. Ook hier zijn geen algemene regels te geven, maar is nodig de rechte geloofstaxatie vanuit het Woord van God.

Hetzelfde geldt wanneer, zoals boven gezegd is, een bezwaar gaat leven of een afwijking wordt geconstateerd dat een bepaald punt der leer naar zijn inhoud betreft. Al naardat het opkomt uit een gedachtengang, die staat tegenover de belijdenis als zodanig, tegen haar gehele strekking en wezenlijke inhoud als belijdenis van de ene Waarheid óf ook geïsoleerd staat, het bovengenoemde intact laat, zal moeten worden gereageerd. De rechte taxatie doet vragen naar ketterij of onjuist inzicht op een bepaald punt, waarbij overigens de belijdenis intact blijft en zeker niet de tendens voorzit haar aan te tasten.

Dan is er het rechte klimaat om tot rustige oordeelvellingen te komen. Indien het laatst genoemde het geval is, is ook de weg open tot rustig gesprek en nadere onderwijzing op kerkelijk niveau.

Wie zich de kretten herinnert over aantasting van de belijdenis inzake ds. Meester, Telder en Oosterhoff zal moeten toestemmen dat hier deze taxatie ontbroken heeft en daardoor veel moeite en ellende is geschapen.

Dat dit alles met een onschriftuurlijke tolerantie niets van doen heeft, is zonder meer duidelijk. Ds. Boersma slaakt in dit opzicht kreten, niets meer en spreekt niet de waarheid. De geest, waarin hij schrijft, mag typerend heten voor het klimaat, waarin wij leven en dat onoplosbare moeilijkheden geeft.

Geen zijdelingse verdediging

Met het bovenstaande bedoel ik geen zijdelingse verdediging te geven van het gevoelen van ds. Telder of wie ook.

De zaak-Telder raakt een voor velen gevoelig punt, de toestand der gestorvenen in de zgn. tussentoestand. De eigen opvatting van ds. Telder is mij nog steeds niet volkomen helder. Evenmin als trouwens die van anderen op dit punt. De exegese van verschillende Schriftplaatsen door ds. Telder is m.i. weinig overtuigend, en dan druk ik me zeer voorzichtig uit.

Deze voorstelling wordt ook gedrukt door bezwaren van verdere theologische aard.

Het doodsbegrip, waarmee hij werkt, is meer van biologische aard dan dat het Bijbels doordacht is.

Een bepaalde rationalistische redeneertrant valt hier te bespeuren. Vanuit een bepaalde anthropologie — de verwerping van het dichotomistisch mensbeeld — wordt geconcludeerd tot de onmogelijkheid van zielen bij de Here in bewuste toestand. Waar blijven we als we zó theologiseren?

Men valt daarbij zelfs in het zwaard van een scholastiek, die men juist wil bestrijden.

Ik neem bij dit alles in acht, dat ds. Telder terecht begint met de verwerping van een Grieks-heidens begrip van de onsterfelijke ziel, dat de opstellers van de belijdenis blijkbaar hebben gehuldigd. Men leze de uiteenzetting van Ursinus' leerling Bastingius, die een grote commentaar op de Heidelbergse Catechismus schreef. Hij concludeert vanuit het niet stoffelijk karakter der ziel tot haar onsterfelijke. Daarom „vervalt” zij niet als het lichaam. De zielen zijn dan ook d'beste deel der mensen. Haast in vervoering spreekt hij over de edele Ziele. Gelukkig wordt hij voorzichtig als hij schrijft over de „heerlijkheid” der zielen van de „zalig afgestorvenen”. Dan wil hij van geen speculatie weten, maar genoeg nemen met wat ons geopenbaard is, te weten, dat zij haar strijd geëindigd hebben en rusten van haar arbeid en getroost worden in Abrahams schoot en alzo met een geruste en stille consciëntie met zalige vreugde verwachten het genieten van de beloofde heerlijkheid, totdat Christus zal verschijnen tot haar verlossing. Bastingius is hier leerling van Calvijn, wiens omschrijving van de tussentoestand samen te vatten is naar Berkouwers typering als beatitudo en expertutio, als zaligheid en verwachting.

Hier neemt niet een individualistische en spiritualistische opvatting het uitzicht op de opstanding des vleses weg, maar is alles daarvan gesubsumeerd. Tussentoestand.

Verder moet men niet gaan.

Maar beneden deze maat moet men niet blijven. Daar dwingt geen enkele Schriftplaats uit het Nieuwe Testament toe. Integendeel! Slechts theologisch-filosofische overwegingen kunnen daartoe dwingen, maar dan zijn ze van reactionaire aard en dringen ze tot buiten de grenzen van een onbevooroordeelde exegese en zijn daardoor illegitiem.

„Langs wegen van diepe inzinking, die we niet kunnen peilen of schetsen, gaat de in Christus begrepen mens door zijn dood heen, en in dat dood-zijn breedte hij de paden van de opstanding van zijn vlees”. „...het bij Christus zijn en het dode-mens zijn is een volkomen eenheid, die we ons echter niet kunnen voorstellen omdat ze ten enenmale buiten onze kennishorizon valt! „...de gestorven gelovige gaat dood en graf binnen en hij gaat toch naar Christus en hierbij is geen sprake van dichotomie in welke zin ook — hierbij is sprake van de beperktheid van ons weten en onze voorstelling”, Prof. dr. K. J. Popma, Levensbeschouwing II, pag. 195, 196, 285.

Vanuit de bovengeschetste houding t.a.v. de belijdenis moet het mogelijk zijn deze kwestie op kerkelijke wijze uit de wereld te helpen.

Veenhof over Bavinck

Bavinck over de verhouding tot de

Ned. Herv. Kerk

Prof. C. Veenhof heeft in zijn jongste boek een bijlage opgenomen over Bavinck en de Doleantie en ook één — de laatste bijlage van zijn boek — over wat hij noemt: „een kerkelijk debat over de vraag of de Ned. Herv. Kerk een valse kerk is”.¹⁾

Beide bijlagen zijn zeer interessant en bevatten belangrijke informatie omtrent beide zaken. Omtrent Bavincks standpunt ten aanzien van de dolerenden van 1886 en omtrent Bavincks mening betreffende hetgeen in de Acte van Afscheiding van 1834 over de Herv. Kerk was uitgesproken namelijk dat deze de valse kerk was. Wat het laatste aangaat was Bavinck van mening dat hoe men daarover ook mocht denken, men van deze uitspraak van de Acte van Afscheiding niet een confessionele uitspraak mocht maken. Men mocht niemand aan deze mening van de Ulrumse kerkeraad binden als aan de belijdenis.

Zijn dit nog actuele zaken na zovele jaren? Of hebben deze zaken alleen waarde als informatie omtrent de mening van de gereformeerden aan het eind van de vorige en in het begin van deze eeuw betreffende de Herv. Kerk?

Hervormd-Gereformeerd

Als men leest in „Trouw” van 24 juni 1969, dat de moderamina van de kerkeraden van de hervormde gemeente en de gereformeerde kerk in Amsterdam-Zuid (synodaal) een verklaring hebben uitgegeven, waarin zij als hun overtuiging uitspreken, dat gestreefd moet worden naar de éénwording van beide gemeenten, dan lijkt hetgeen prof. Veenhof publiceert over Bavinck en over een kerkelijk debat rond 1891 en 1892 over de vraag of de Ned. Herv. Kerk een valse kerk is, wel geheel achterhaald. Nu schrijven deze moderamina dat de hervormde en gereformeerde kerkleden worden opgeroepen om „deze zaak van de éénwording in uw gebed en arbeid op te nemen en om mee te zoeken naar wegen, die een concrete vormgeving aan het onontwikkeld gebed van de Heer zullen geven”... Zij schrijven: „wij moeten niet rusten voor we de éénwording hebben gerealiseerd rondom de ene avondmaalstafel.” Toen — in de jaren rondom 1891 — werd druk gediscussieerd onder de mannen van de Afscheiding en van de Doleantie over de vraag hoe men de Ned. Herv. Kerk moest zien. Niet als een kerk waarmee men één kon blijven of één kon worden. Daar waren zowel de mannen van de Afscheiding als de mannen van de Doleantie het roerend over eens. Zij waren het eens over dit punt, dat zij met de Herv. Kerk niet verdier konden. Was zij „valse kerk” of waren de **beslissingen** van de besturen vals en waren de **besturen** zelve vals. Daarover liep het geschil.

Vrijgemaakten

Kijkt men echter naar de vrijgemaakte kerken dan kan men daar vinden dat kerkelijke vergaderingen hebben willen binden als met een confessionele binding aan de mening, dat de syn. Gereformeerde kerken de valse kerk zijn waarover in de artikelen 28 en 29 van de Ned. Geloofsbelijdenis wordt gesproken.²⁾

In deze kerken is het punt waarover Veenhof belangrijke informatie geeft in zijn boek, niet alleen van historische waarde maar van hedendaagse actualiteit voor de vragen van de dag in ons kerkelijk leven.

Zowel het eerstgenoemde, dat de gereformeerden en hervormden aan één avondmaalstafel willen aanzitten, als het andere, dat men confessioneel wil binden aan de mening dat de gereformeerde kerken (synodaal) de valse kerk zijn, lijkt een trieste zaak. Wat

het laatste betreft, die vrijgemaakte kerkelijke vergaderingen die hebben willen „binden” met een confessionele binding aan de mening dat de synodaal Gereformeerde kerken de valse kerk van art. 28 van de Ned. Geloofsbelijdenis zijn, hebben het standpunt van de Gereformeerde kerken van 1892 verloochend, niet minder dan die synodaal gereformeerden, die met de hervormden aan één avondmaalstafel willen aanzitten.

Veenhof schrijft dat uit de hele gang van zaken in de jaren 1891-'92 onweersprekelijk duidelijk is geworden, dat de beide kerkgroepen welke zich in 1892 verenigden de vraag of men — indien men trouw wilde zijn aan de belijdenis — de Herv. kerk zonder meer als „valse kerk” moest betitelen, opzettelijk niet beantwoord hebben. Zowel de synode van de Chr. Geref. Kerk als die van de Nederduits Geref. (dolerende) Kerken hebben ten opzichte van dit punt geen bindende uitspraak gedaan en dus ieder in zijn oordeel daaromtrent vrijgelaten.³⁾

„Door dit te doen lieten zowel de afgescheidenen als de dolerenden iets van hun opvattingen los. Of, beter gezegd: ze gaven elkaar daaromtrent iets toe. Nog beter: beiden zagen ervan af hun visie op de Ned. Herv. Kerk — al of niet valse kerk — tot de exclusief-confessionele te pomen en op grond daarvan tot voorwaarde van kerkelijke vereniging te maken.”⁴⁾

De Afgescheidenen

Het is bekend dat in de „Acte van Afscheiding of Wederkering” van 13 oktober 1834 over de Herv. Kerk wordt uitgesproken, dat het „nu meer dan duidelijk is geworden, dat de Nederlands Hervormde Kerk niet de ware, maar de valse kerk is, volgens Gods Woord en art. 29 van onze belijdenis.”⁵⁾

Dit gevoel over de Herv. Kerk was het algemeen gevoel in de Chr. Geref. Kerk van vóór 1892.

Dit laatste betekent niet dat er niet dikwijls een hartelijke verhouding bestond tussen christ. gereformeerde gelovigen en gelovige leden van de Herv. Kerk. Op allerlei gebied en op allerlei wijze, bijvoorbeeld bij het onderwijs werkten men hartelijk samen in de felle strijd tegen „het hooghartige liberalisme” en het „steeds verder opdringende modernisme.” Veenhof deelt mede dat Chr. Gereformeerde predikanten ook wel optraden in de Herv. Kerk als zij daartoe de gelegenheid kregen. Zonder dat daarop vanuit de eigen kring kritiek werd geoefend. Zij grepen iedere kans aan om het evangelie te verkondigen. Met name verheugden de Chr. Gereformeerden zich over het opleven van het geloof in de „Grote Kerk”. Veenhof deelt mee dat prof. Van Velzen van de Theol. School te Kampen, meermalen preekte in de Ned. Herv. Kerk van IJsselmuiden.⁶⁾

Een heel ander klimaat dan wij kennen.

De zonen van de afgescheidenen die nu leven, hebben deze „geest” der vaderen niet meer. Soms krijgt men de indruk dat velen van die zonen zich verblijden in de „afval” bij de anderen van wie ze kerkelijk gescheiden leven. Soms lijkt het alsof zij door de „afval” bij de anderen hun eigen kerkelijke keus voor een deel willen rechtvaardigen. Een trieste zaak. Niet naar het evangelie van Christus.

Veenhof citeert van Helenius de Cock, ook één van de hoogleraren van de Theol. School in Kampen, dit: „Ik ben van de ijver voor eigen kerkgenootschap niet sterk genoeg doordrongen om de dodelijke dag voor de Herv. Kerk te begeren. Het rijk van onze Here Jezus Christus is niet binnen de enge grenzen van enig kerkgenootschap, ook niet

binnen die der Afgescheiden kerk besloten. Daarom kan ik mij verblijden, indien Christus maar verkondigd wordt, en door die verkondiging zondaren voor het koninkrijk van onze dierbare Heiland en Zaligmaker gewonnen worden.”⁷⁾

Er waren ook heel andere meningen binnen de afgescheiden kring.

Officieel werd de Ned. Herv. Kerk in haar geheel en in haar plaatselijke gemeenten beschouwd als „valse kerk”, die de ware gelovigen had vervolgd.

Met alle ernst riepen de afgescheidenen de gelovigen in het Hervormd Genootschap op zich daarvan af te scheiden.

De Dolerenden

Dat waren de mannen en vrouwen die in 1886 de Ned. Herv. Kerk hadden verlaten.

Bij hen was een heel andere kijk op de Herv. Kerk.

Zij zagen de kerkelijke situatie in ons land als volgt. Tot 1816 waren in ons land zelfstandige plaatselijke gereformeerde kerken, welke allen haar geloof beleden in de woorden van de drie formulieren van enigheid en die voor wat de orde der kerk aangaat, zich gebonden hadden aan de kerkenordening van Dordt.

In het kerkelijk rampjaar 1816 werden deze kerken op onwettige wijze in een organisatie geperst, nog wel door de koning en bij „Koninklijk Besluit”, die met de aard van de kerk vloekte.

Als men sprak over de Herv. Kerk moest men scherp onderscheiden tussen het door de koning enerzijds in het leven geroepen instituut — het anti-christelijke genootschap — en anderzijds de plaatselijke kerken, die in de boeien van deze onschriftuurlijke organisatie gesloten waren.

De koning zo zei men, had de kerken onder het juk van een goddeloze hiërarchie gebracht. Zij waren geperst in het dwangbuis van reglementen en besturen, die niet als de huid uit het lichaam der kerken waren gegroeid, die zelfs niet als een kleed bij dat lichaam pasten, maar die met geweld van buiten af de kerken waren opgedrongen.

J. MEESTER

Wat moest nu gedaan worden om de kerken weer tot vrije gereformeerde kerken te maken?

De kerken moesten uit deze boeien worden bevrijd.

Reformatie van de kerk bestond voor alles in het afwerpen van dit „vreemde juk” der hiërarchie.

Men moest weer gaan leven naar de oude kerkenordening. Men moest zich weer gaan houden aan en richten naar de oude belijdenis. Men moest zich radicaal en finaal afscheiden van het in 1816 gestichte genootschap, maar tegelijk moest men zoveel mogelijk de band met de nog bestaande plaatselijke gereformeerde kerken aanhouden. Men moest geen nieuwe kerk stichten naar het oordeel van de dolerenden. Men moest de plaatselijke kerk tot reformatie brengen door haar er toe te bewegen het „juk van de hiërarchie” af te schudden.

Het verschil

Uit het bovenstaande kan duidelijk zijn dat uit de verschillende kijk die men in de kringen van de afgescheidenen en in de kringen van de dolerenden had op de situatie waarin de Herv. Kerk verkeerde, een verschillende hantering van het begrip „valse kerk” met toepassing op de Herv. Kerk voortvloeide.

Globaal genomen zeiden de afgescheidenen van de Herv. Kerk dat zij de valse kerk was zoals de Acte van Afscheiding van 1834 van haar sprak.⁸⁾

Tegen deze generaliserende diskwalificatie hadden de dolerenden bezwaar. Ernstig bezwaar. Zij waren, behalve het reeds opgemerkte, ook van mening dat zolang in een

(vervolg op pagina 126 3e kolom)

Wat is een weggeworpen steen?

Men zegt wel eens, dat zonlicht en luiheid voedingsstoffen zijn voor filosofie. Misschien is het daarom, dat volkeren onder de subtropische zon zo wijs en zo lui zijn? In elk geval: wilt u echt vakantie houden, dan moet u goed letten op de medemens in het buitenland. Dan moet u uw zorgen, gewoonten en vooroordelen maar eens thuis laten. Dan moet u de spijzen des lands eten, de geuren des lands inademen en de zeden van het buitenland proberen te verstaan.

In een bergdorpje in Noord-Italië werd een huis gebouwd. Aan een riviervlakte. Wij zaten meermalen een uurtje op een cafeterras aan de overkant. In de zon, met espressokoffie, lekker lui luierend. En voorzover we echt van werken hielden, hielden we de werkkluis aan de overkant goed in het oog. Het is heerlijk, in je vakantie naar het werk van anderen te kijken. Uren lang houd je het vol, zonder moe te worden.

Nu, de bouwers waren aan de buitenmuur van het huis bezig. Die kwam te rusten op een stevige, steenachtige ondergrond, en stond als gezegd op de helling van een riviervlakte. Het bouw materiaal, vraagt u? Veldkeien en beton. Geen enkele gebakken steen. Het is alles puur natuur.

En een heel andere bouwmethode, dan wij kennen. Eerst werd een stevige werksteiger aangelegd. Langs die steiger werd een houten schutting gebouwd. Tot manshoogte; dat is niet erg hoog, want Italiaanse mannetjes zijn maar klein. Vóór die schutting staken ijzeren staven omhoog, die aan gewapend beton deden denken.

Dan werd de buitenkant van de muur gevormd: uit veldkeien, die eerst aan een kant werden afgeplat. Hadden ze dan ook nog een enigszins rechte smalle kant, dan mochten ze daar op rusten. De keien werden stuk voor stuk met veel grof beton ingebed, alle met de afgeplatte kant naar voren. Dan werd de ruimte tussen de staande veldkeien en de houten achterwand volgestort met beton, dat de staande staven in zich opnam. Werd later die houten schutting afgebroken, dan toonde de huismuur naar binnen een betonnen, naar buiten een natuursteen karakter. Spouwmuur? Nooit van gehoord en blijkbaar niet nodig. Vensters werden uitgespaard — op min of meer regelmatige afstanden — door een bodemloze kist in te metselen, die later uitgenomen en door een raam vervangen werd.

De metselaar behouwt zelf zijn stenen. Eenheidsstenen met standaardmaten zijn onbekend. Voor elke plek van zijn muur kiest hij met zorg een geschikte steen. De maten van zijn stenen mogen tussen de twintig en zestig centimeter liggen. De steen wordt met kennersblik gemeten, omgewenteld en behouwen. Meestal is de steen met drie of vier hamerslagen aan een kant gladgemaakt. Valt er meer af dan bedoeld was, dan kan nog een andere zijde worden geprobeerd. Is de steen aan meerdere zijden ongeschikt bevonden, of valt zijn structuur niet te peilen, dan verdwijnt hij over de rand van de steiger en plonst in de rivier. Dat is dan een „steen, die de bouwlieden verworpen hebben”.

—o—

Waar komen al die veldkeien vandaan, die voor de bouw van een huis nodig zijn? Nu, die worden ter plaatse gevonden: want nergens vindt u zoveel zwerfstenen als in de bedding en naast de bedding van een rivier. Men hoeft slechts de souterrains en de kelders te graven om alle bouw materiaal boven te brengen. Wat te groot of te klein is, gaat in de plons. De vrijgekomen grond eveneens: over de muur. Wat is eenvoudiger? De rivierbodembodem bestaat nu eenmaal uit stenen, en in

het veen kijkt men op geen turfje. De overtollige aarde wordt wel meegevoerd, evenals alle straatvuil. Zijn niet de Rijn en de Maas de open riolen van west-Europa?

Waar alzo het bouw materiaal ter plaatse gewonnen wordt is de grondwerker tevens opperman, de metselaar tevens steenhouwer. Paslood en waterpas komen er niet of nauwelijks aan te pas; zelfs een duimstok zagen we niet. Maar de dikte van de muur — naar boven geleidelijk afnemend — en de plaatsing van de vensters — alles gebeurt met een goed timmermansoog. Is de manshoogte bereikt, dan wordt de steiger een manslengte hoger aangebracht. En zo voort.

—o—

Enkele malen zagen wij, hoe de steenhouwer extra veel aandacht aan een steen besteedde, deze om en om wentelde maar niet gebruikte en ook niet weggooide. Er was iets bijzonders aan de hand met zulke stenen. We werden nieuwsgierig. Bij een volgende koffiemeditatie kregen wij het hoe en waarom van deze uitzonderlijke behandeling te zien. Deze stenen waren aan twee kanten bewerkt, moesten dienst doen op de hoek van het huis. Ze moesten het vlak van de voorgevel en tevens het vlak van de zijgevel helpen vormen. En ze hadden behalve deze dubbele functie ook nog de taak, de beide wanden in verband te houden.

Toen werd ons de bijbelse „hoeksteen” duidelijk. Dat is namelijk niet die protserige gevelsteen uit onze patrimoniumwoningjes, met een opschrift als „de eerste steen gelegd door Marietje Jansen, oud 7 jaar”, maar dat is een steen, die naar twee windstreken zichtbaar is en die het verband tussen twee haakse vlakken bestendigt.

In psalm 118 wordt gesproken over een „verworpen steen”. Deze was ongeschikt, onbruikbaar, viel uit het patroon of had een vreemde structuur. Hetwelk dingen zijn, die een andere betekenis hebben. Het ging hier immers over de Messias, die verworpen werd, waardeloos geacht. Wat gebeurde met hem? Aan de kant ermee. Wat gebeurt met een afgekeurde steen? Niemand neemt hem op, hij ligt in de weg, je kunt er gemeen over vallen, en als hij vaak genoeg terzijde is gewenteld kan hij gaan rollen en een mens verpletteren. Engelbert Hofer, oud 25 jaar, is in het Passieerdal door zo'n rollende steen gedood; bid voor zijn ziel, zegt een bordje langs de weg.

Met zo'n waardeloze steen werd de Heiland vergeleken. Hij paste niet in het bestel, viel uit de toon, liep uit de pas. Weggeschopt: aan de kant ermee. Een steen des aanstoots, val er niet over, meneer. Een rots der ergernis, pas op uw hoofd, mevrouw. En als wij deel hebben aan zijn lijden zijn wij „duisterlingen” (zei men in de vorige eeuw), mensen van de nachtschuit, ongeschikt voor een bijdetijdse visie, onbekwaam om de moderne tijd te verstaan, conservatief en reactionair. Niet bereid om deel te hebben aan een zeer beroerde en uitermate corrupte wereld. Maar toch mensen om altijd voor op je hoede te zijn: mensen die meer weten dan ze etaleren, en geheime contacten hebben met een andere wereld, in het geheim burgers van een vreemd koninkrijk zijn! Wat hen des te gevaarlijker maakt. Als de laatsten zijn uitgeroeid zal men elkaar geschenken geven, zegt de Openbaring.

Welnu, die verworpen steen, Jezus Christus, is door zijn hemelse Vader „verheerlijkt”, in hoge ere gesteld. Hij werd „ten hoofd des hoeks gelegd”: kwam in het eerste gelid, en daarin kreeg Hij de bovenste plaats, direct onder de dakconstructie. Hij werd, toen het er op aankwam, geschikt bevonden om de missing link te vormen, de laatste ontbrekende hoeksteen, het sluitstuk van het gebouw des Vaders. Hoe bestaat het! Het is een won-

D. W. L. MILO

der in onze ogen. Toen Gods huis met zijn vele vertrekken bijna klaar was, kwam er nog één steen tekort. Overal gezocht. En laat nu die vreemde, in de weg liggende verworpen steen de enige zijn, die hier paste! Wij zien het maar doorgronden het niet.

—o—

Als wij ook deel hebben aan de verheerlijkte Heiland mogen wij toch onze partij meeblazen in dit leven. Dan hebben wij elk onze taak: licht op een kandelaar, zout in de pap, en allemaal samen een stad op een berg. Daar bestaan haakse tegenstellingen tussen ons: gelukkig maar, we kunnen niet allemaal dezelfde functie hebben. Maar Christus is de hoeksteen, die alle haakse tegenstellingen opheft, alle dwarslopende intenties opvangt, ons allemaal in verband houdt. Het kerkverband is mensenwerk — maar het verband in de Heer is waardevol. Zodat wij — dank zij zijn unieke functie — alle tesamen „bekwamelijk zijn samengevoegd” als „levende stenen” tot de kerk, de tempel Gods.

(vervolg van pagina 125)

kerk nog de christelijke doop werd bediend en als zodanig werd erkend men niet van valse kerk mocht spreken.

Bij de vereniging van 1892 heeft men elkaars verschillende kijk op de Ned. Herv. Kerk aanvaard als niet in strijd met enig beginsel noch met het beginsel der Afscheiding noch met het beginsel der Doleantie.¹⁾ Men heeft elkaar aanvaard met de verschillende kijk op de Ned. Herv. Kerk. Zoals L. Lindeboom, ook hoogleraar te Kampen op zijn college verklaarde: „De doleantie heeft ons nodig gehad, maar ook wij haar; de doleantie heeft ook ons gered.” „Had deze man” — zo schreef K. Schilder bij Lindebooms heengaan, „zijn invloed en zijn naam en zijn afkomst en zijn positie in de waagschaal geworpen om in een actuele kerkstrijd te spelen met het helse vuur van het sectarisme — de kerk ware in ons land verscheurd en verstrooid. Maar deze man heeft God gevreesd en breed gezien... Hij heeft de kerk gezien en zeer begeerd, hij heeft de Acte van Afscheiding gehoorzaamd: zich verenigen, zoveel het aan ons ligt, met wie dezelfde waarheid liefhebben: hij heeft zijn vlees gekruisigd, en werd gezond vanwege zijn Koning.”¹⁰⁾

Hoogst actueel.

¹⁾ C. Veenhof, *Volk van God*. Enkele aspecten van Bavincks kerkbeschouwing, Buijten en Schipperheijn N.V., Amsterdam, 1969: de bijlagen VIII en IX; blz. 352 en 359.

²⁾ Bijvoorbeeld. Bezwaarschrift Gereformeerde Kerk Beverwijk d.d. 3 mei 1967, aan de classis Haarlem enz. in vergadering bijeen op 20 mei 1967, blz. 2: „De vrijmaking vond plaats overeenkomstig art. 28 N.G.B. Het is geweest een zich voegen bij de ware kerk, die onze geloofsbelijdenis conform de Schriften kent”. U hoort hier de Acte van Afscheiding nagesproken nu met toepassing niet op de Ned. Herv. Kerk maar op de syn. Geref. Kerk. Op blz. 4 idem „we zagen hoe de kerk, toen men de onschriftuurlijke leerbinding en de heerschappijvoering en het tuchtmisbruik der synode bleef aanvaarden, aldus de merktekenen der ware kerk verloor.” Dit was gekeerd tegen een ondertekenaar van de Open Brief aan de Tehuisgemeente te Groningen. Men zie ook „Pijler en Fundament”, Amsterdam-Zuid, blz. 7 enz.

³⁾ C. Veenhof aangehaald werk, blz. 383.

⁴⁾ idem 383.

⁵⁾ idem 360 en dr. G. Keizer, *De Afscheiding van 1834*, haar aanleiding naar authentieke brieven en bescheiden beschreven, Kampen, 1934, blz. 576.

⁶⁾ C. Veenhof, idem blz. 360, noot.

⁷⁾ idem 360/61.

⁸⁾ Zie uitvoerige toelichting bij Veenhof aangehaald werk, blz. 361.

⁹⁾ K. Schilder heeft betoogd dat de Afscheiding geen eigen beginsel had, maar zich wilde houden aan de belijdenis in haar geheel.

¹⁰⁾ Geciteerd bij Veenhof, aangehaald werk blz. 388.

K. C. Smouter

Geroepen tot vrijheid in Christus

De wereldgeschiedenis ontplooit zich als een proces van steeds verder schrijdende mondigheid. Dat proces verloopt doorgaans vloeiend en nauwelijks merkbaar. Maar het kent ook dramatische hoogtepunten met stroomversnellingen en uitbarstingen, wanneer het bij andere ontwikkelingen achterbleef en/of op weerstanden stuit. Onze tijd draagt kenmerken van zo'n geladen moment.

De stuwende kracht van Gods Woord

Voor veel christenen betekent „Christendom” weinig meer dan een stuk godsdienstige traditie, dat nauwelijks met de Bijbel te maken heeft. Zulk Christendom leeft niet uit de levendmakende kracht van Gods Woord, maar uit dode en doodmakende overleveringen. Het is daarom niet in staat, om God te volgen en de wereld te dienen in dit ontwikkelingsproces naar verdergaande mondigheid. Het is daarvoor juist een grote Sta-in-de-weg: één van de factoren die de drempel optrekt voor voortgaande bevrijding, en zo de spanningen oproept, die tot revolutie-uitbarsting leiden, zoals vóór de kommunistische revolutie in Rusland en nu in Latijns Amerika. De kommunisten hadden gelijk, toen zij van het soort Christendom, dat b.v. in Rusland de ontwikkeling naar gerechtigheid en vrijheid tegenhield, de keiharde slogan gebruikten: „Godsdienst is de opium van het volk”. Niet voor niets zegt de Bijbel: „Zuivere en onbevleete godsdienst voor God, den Vader, is: omzien naar wezen en weduwen in hun druk en zichzelf onbesmet van de wereld bewaren”, Jacobus 1 : 27.

Wie zich christen wenst te noemen, dient geregeld om te gaan met Gods Woord: de Bijbel, die ons Christus openbaart en daarmee het geheim van de menselijke ontwikkeling naar al verdere mondigheid. Daarheen stuwt de Bijbel, boek na boek, bladzij na bladzij. Al in het Oude Testament

Het Oude Testament

Tussen Egypte en Kanaän sloot Jahwè met Israël bij de berg Sinaï of Horeb „het Horebverbond”. Het was één stuk levensbevrijding.

De Tien Woorden van Horeb beginnen zó: „Ik ben Jahwè uw God, Die u uit Egypte, uit het slavenhuis heb geleid...”, Ex. 20 : 2.

In een boek als Deuteronomium vinden wij de nadere uitwerking van dat Horebverbond. Daar blijkt heel concreet, dat Jahwè aan Israël door en door levensechte, „wereldse” bevrijding gaf van de machten, die tóén de mensheid gevangen hielden in beneden-menselijke slavernij.

Men moet uiteraard dat Horebverbond zien in het raam van zijn tijd. Dus tegen de achtergrond van de Mesopotamische, Egyptische en Kanaänitische cultuur van 2.000 tot 500 voor Christus. Wat was het Horebverbond dan een ingrijpend begin van bevrijding uit allerlei slaafse banden tot veratnwoordelijkheid tegenover God!

Het Horebverbond bracht b.v. de eerste stappen tot opheffing van de vrouw uit haar verachtelijke en vernederde positie. Verder verzachting (door rechtspersoonlijkheid voor de wet, recht op vrijlating na mishandeling enz.) en doorbreking (vrijlating na zes jaar dienst) van de schuld-slavernij. Deuteronomium geeft ook diep ingrijpende bepalingen om opeenhoping van rijkdom en verpaupering van de massa te voorkomen: aangekochte akkers moesten in het vijftigste jaar worden teruggegeven, schulden moesten in het zevende jaar worden kwijtgescholden, rente mocht niet worden gevraagd. Bovendien bracht het Horebverbond als „teken

tussen Jahwè en Israël” (want waar vond je dat in die tijd?) een heel patroon van sabbatten = rusttijden in het leven van de arbeid: één dag per week, drie weken per jaar, zelfs eens per zeven jaar een heel sabbatsjaar.

Voorzover het werd nageleefd bracht het Horebverbond ingrijpende ontspanning van de onmenselijke druk, die de strijd om het bestaan op de volkeren legt, vooral als weinig rijken massa's armen economisch ten onder houden.

Deze „wereldse” konsekventies van Israël's vrijmaking door Jahwè zijn in het algemeen door de christelijke volkeren weinig opgemerkt, en vrijwel niet uitgedragen onder de volkeren, die koloniaal onder bevoogding van de christelijke volkeren kwamen. Uit Azië en Afrika hoort men daarom veelvuldig het verwijt aan zending en missie: jullie hebt ons het Oude Testament en daarmee de aardse gerechtigheid van Gods Koninkrijk onthouden. Inderdaad is door de „Jezus-evangelisatie”, die niet geworteld was in het geheel van de Bijbel een onmisbaar stuk „ontwikkelingshulp” ongebruikt gelaten.

Een ander hoofddeel van het Oude Testament bestaat uit de Profeten. Die hebben Israël alsmat teruggeroepen tot deze „grondlegging der wereld” bij Horeb. Hun boodschap was zó „werelds”, zó weinig „godsdienstig”, dat het bij eerste kennismaking lijkt, of Jesaja, Amos en de dichters van allerlei Psalmen sociale hervormers waren. Voor deze misvatting dienen we elkaar overigens te waarschuwen. Het was de Profeten niet begonnen om sociale gerechtigheid als einddoel. Daar ging het ook niet primair om bij de sluiting van het Horebverbond. Mozes en de Profeten waren geen socialisten, kommunisten of nationaal-socialisten, al proberen politieke leiders de Bijbel weleens voor hun karretje te spannen (Hitler paaide de Duitse christenen met Bijbelteksten en vrome frasen). Zij waren zelfs op geen enkele manier „horizontalisten”. Daar mogen christen-radikalen van onze tijd weleens aan denken. Die Bijbelse Profeten hadden veel diepere drijfveren dan rechtvaardige verdeling van de welvaart, gespreide zeggenschap enz. op zichzelf. Het ging hun om: de vrijheid en menselijke waardigheid als basis voor ieders verantwoordelijkheid als kind tegenover God. Waar die waardigheid werd aangetast, verhieven zij hun stem, en beschuldigden zij vooral het vrome volk, dat de tempels overspoelde met godsdienstigheid, van „verbondsbreuk”. En daar nu eenmaal de menselijke vrijheid het meest werd en wordt aangetast in het sociaal-economisch leven, sprongen de Profeten dáár gedurig op de bres voor Jahwè, Die armen en verdrukten recht doet, Psalm 72, 82, 92, 146, Jesaja, Amos, enz. enz.

Geregelde omgang met het Oude Testament brengt een hartelijk en ruim gerechtigheidsgevoel mee tegenover verdrukte groepen. Maar het maakt ons tevens uiterst kritisch tegenover politieke idealisten, die met hun drang naar „wereldgerechtigheid” en naar verruiming van mede-beslissingsrecht bij deze oppervlakte van ons leven blijven staan. De Bijbel leert ons scherp onderscheiden tussen god-loze „vrijheid”, die feitelijk verwildering en bandeloosheid is, en christelijke vrijheid, die steeds verdergaande verantwoordelijkheid brengt tegenover God. De wereld is alleen gediend met grotere vrijheid om... God en de wereld lief te hebben. Niet met grotere vrijheid om het eigenbelang effectiever af te kunnen dwingen.

Het Nieuwe Testament

Nog sterker roept Gods Woord ons in het Nieuwe Testament tot de vrijheid om kinde-

ren te zijn van God. Hier krijgt deze roeping verdieping en verbreding.

De verdieping van onze roeping om vrij te zijn verkondigt de apostel Paulus graag in het beeld van kleine en volwassen kinderen in het gezin. De Wet van Horeb met haar vele inzettingen en bepalingen was voor Israël zoiets als „de box” en „de kleuterjuf”, Galaten 3 : 23/4. Maar nú, onder het Nieuwe Verbond, geeft God ons het recht van „zonen”, d.i. van volwassen, mondige kinderen, 4 : 4-7. Hebben wij voor deze verdieping van onze roeping tot vrijheid in het Nieuwe Testament eenmaal oog, dan treffen wij dit motief overal aan. B.v. steeds als Christus spreekt over „de vervulling der Wet”, en over „volmaakt zijn”. Dat laatste is geen onmogelijke zedelijke eis om nooit meer te zondigen, maar roeping om als mondige kinderen de volle verantwoordelijkheid voor Gods Koninkrijk in de wereld op ons te nemen. Dus „volmaakt” in de zin van: volwassen, volgroeid. Zo noemt de apostel Paulus het moment van Christus' komst in de wereld „de volheid des tijds”, Galaten 4 : 4. Ook hier betekent „volheid”: „volwassenheid”, zoals blijkt uit het voorafgaande vers: het tijdstip door Vader tevoren bepaald voor onze mondigverklaring.

Deze verdieping van onze roeping tot vrijheid door Christus Jezus staat zó centraal, dat Jezus haar in Kapernaüm verkondigde als het doel van Zijn komst in de wereld en van Zijn zalving tot de Christus: „gezalfd om... gevangenen vrijlating te verkondigen...”, Lukas 4 : 14-21.

Wat de verbreding van onze roeping tot vrijheid door Christus betreft, volsta ik met de opmerking, dat de voorrechten om Gods kinderen te zijn, die tot dusver alleen Israël genoten had, in Christus werden meegedeeld aan alle volkeren, Efeziërs 2 : 11-22 enz.

Het spreekt vanzelf, dat deze verdieping en verbreding van onze roeping tot vrijheid in Christus nóg weer verdergaande „wereldse” konsekventies mee bracht, dan onder het Horebverbond al het geval was. Dat zouden wij op elk van de bij het Horebverbond genoemde bijzonderheden (vrouwen, slaven, verdeling van armoede en rijkdom) uit kunnen werken. In plaats daarvan lijkt het ons beter op een nieuwe wereldse konsekwentie te wijzen: die van de verhoudingen tussen de rassen, wel een heel aktueel probleem!

In Galaten 3 vinden wij als konsekventies van de roeping tot Christus: „Want gij zijt allen zonen van God... Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, slaaf of vrije, man of vrouw: gij zijt immers één in Christus Jezus”. Zo'n uitspraak lokt ons tot een uitwijding over de positie van slaven en vrouwen in de gemeente, maar wij beperken ons tot de aanhef „geen sprake van Jood of Griek”. In Colossenzen 3 staat ook zo'n opsomming. Daar staat de rassenverhouding nóg sterker op de voorgrond, doordat dan ook „barbaar en Scyth” genoemd worden.

Men hoeft zulke steeds terugkerende motieven in de prediking van de apostelen maar even door te denken (b.v. hoe dat geklonken moet hebben in oren van die tijd!) om te zien: hier breekt het evangelie dwars door muren van ras-, geslachts- en standsvoordeel. Vrijmaking door Christus betekent de meest radikale uitdaging aan de wereldse normen, die de vrede, de liefde en de gerechtigheid onder de mensen belemmeren. Op een andere plaats lezen wij in zo'n verband: „wie in Christus is, is een nieuwe schepping”: daar gelden de wereldse kategorieën niet meer als waarde-oordelen, Galaten 6 : 15, 2 Corinthiërs 5 : 17. Inderdaad: de roeping tot de vrijheid van alle kinderen Gods in Christus betekent een totale hergeboorte der aardse verhoudingen!

„Ethiek van bezet gebied”

Tegen zulke achtergronden als boven genoemd, wrijft menigeen de ogen uit, als hij in dezelfde brieven der apostelen onophoude-

lijk waarschuwingen tegenkomt om onderdanig te zijn aan de machten, Romeinen 13: 1-7, en aan alle menselijke instellingen of wel structuren van de wereld, 1 Petrus 2: 13.

Dat betekende konkreet voor de vrouwen, dat zij onderdanig dienden te blijven aan hun mannen, en wel volgens de maatstaven van die tijd!!!!. Dat betekende voor de slaven, dat zij onderdanig dienden te blijven aan hun heren. „Niet alleen aan de goede en vriendelijke, maar ook aan de verkeerde heren”, 1 Petrus 2: 18. Dat betekende voor alle christenen, dat zij zich moesten schikken onder zulke Romeinse overheden als b.v. keizer Nero.

Voor al in onze roerige tijd zullen deze „onderdanigheidspassages” ernstige aanstoot geven.

Maar na wat wij zopas hebben gezien van de radikale doorbreking van de onrechtvaardige vooroordelen en structuren door het evangelie behoort ieder die welwillend de Bijbel leest te begrijpen, dat de Bijbel ons hier niet aanspoort tot apathische berusting in onrechtvaardige structuren. Deze „onderdanigheidspassages” dienen niet als uitdrukking van Gods welbehagen aan de wereldse structuren, maar als waarschuwing om vanuit de radikale bevrijding in Christus geen heilloze stormloop te beginnen tegen machten, waartegen christenen zich alleen maar te pletter kunnen lopen. Waren b.v. de christenslaven in opstand gekomen tegen hun meesters, dan was het Christendom niet meer geworden dan één van de talloze slaven-opstanden, die weliswaar de Oude Wereld soms diep hebben geschokt, maar die uiteindelijk niets hebben uitgehaald.

Christus heeft Zijn gemeente nooit in het vooruitzicht gesteld, dat zij nogeens „vaste voet” in de wereld zou krijgen, en de wereld zou kunnen bekeren. Dat heeft „de kerk” zich wel verbeeld sinds Constantijn de Grote. Toen werd zij een macht, die op gelijk niveau de overheden begon aan te spreken. Het effect werd evenwel, dat niet de kerk de wereld kerstende, maar dat integendeel de kerk verwereldlijkte. Niet geheel ten onrechte zijn revolutionaire bewegingen in Zuid- en Noord-Amerika en ook al in Europa bezig zich te oriënteren op de kerkelijke machten als hoofdschuldigen aan wereldse ongerechtigheid. Daar heeft „de kerk” het naar gemaakt! Zij is sinds Constantijn de Grote te hoog geklommen, en sindsdien dikwijls zo diep gevallen, als de wereld, waarmee zij konkeerde haar te machtig werd.

Christus riep Zijn gemeente niet tot grootse ondernemingen in de wereld. Integendeel: het hele Nieuwe Testament waarschuwt ons, dat de duivel „overste dezer wereld” is, en tot Christus' wederkomst blijven zal. En dat Christenen het daarom niet verder brengen dan tot „vreemdelingen en bijwoners”, 1 Petrus 1: 1, 2: 11 enz. Deze bescheiden positie brengt een ethiek mee, die vergelijkbaar is met de levenswijsheid die vereist is in bezette gebieden: voorzichtig zijn, geen drukte maken, de vijand niet tarten.

Politieke idealisten, die zich geroepen voelen „de wereld te bekeren” zullen zich daarom door het Nieuwe Testament bedrogen voelen. Nu, inderdaad voedt de Bijbel geen hoge verwachtingen van „evolutie tot steeds hoger humaniteit”. De geschiedenis heeft langzamerhand op dit punt de Bijbel wel in het gelijk gesteld. En idealisten, die dachten onrecht en leed uit de wereld te kunnen zwiepen door zus en zo structuurveranderingen, zijn altijd bedrogen uitgekomen. Wie gelooft na een halve eeuw gepraktiseerd kommunisme b.v. nog in de idealen van Karl Marx?

De gemeente bruggehoofd van Gods Koninkrijk

Wat de Bijbel ons wél in het vooruitzicht stelt, dat is: werkelijke, konkrete, radikale levensvernieuwing voor de gemeente, die op z'n bijbels „gemeente van Christus” wil zijn. En waar en voorzover de gemeente dat is, profiteert de hele wereld daarvan. Om een voorbeeld te noemen: Christus en Paulus hebben geen akties op touw gezet tegen de slavernij als verdorven structuur. Integendeel. Maar Paulus schreef wel aan één broeder in Christus, die een gemeente bij zich aan huis had, Filémon, een aanbevelingsbrief om zijn weggelopen slaaf Onésimus, die inmiddels christen geworden was, te ontvangen

Heden nam de HERE tot Zich na een korte, dit vergankelijke leven hevig aangrijpende ziekte, onze lieve zoon en broer

JAN JACOB THIJS VAN WIJK

op 22-jarige leeftijd.

Amstelveen, 29 juli 1969
Van der Veerelaan 67

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad op de begraafplaats Zorgvlied aan de Amsteldijk te Amsterdam.

Want dit vergankelijke moet met onvergankelijkheid worden bekleed en dit sterfelijke met onsterfelijke. En wanneer dit vergankelijke met onvergankelijkheid is bekleed en dit sterfelijke met onsterfelijke, dan zal het woord van de Schrift in vervulling gaan: De dood is verslonden, de zege is behaald!

1 Korinthiërs 15 verzen 53 en 54

H. D. van Wijk
G. van Wijk-Tigelaar
Henk
Atie
Baukje
Janke

als een broeder in Christus. Ja, in 't voorbijgaan merkte Paulus op, dat hij van Filémon „meer dan dat” verwachtte. En blijkbaar werd dit beroep op 's mans christelijke liefde niet tevergeefs gedaan. Anders zou de brief aan Filémon wel nooit in onze Bijbel gekomen zijn. Geloof maar, dat van dit goede voorbeeld een geweldige invloed is uitgegaan op de gemeente. Hoe dan ook, omstreeks het jaar 1.000 was bij de christenvolkeren om de Middellandse Zee de slavernij en de slavenhandel voor het evangelie weggesmolten als sneeuw voor de zon. „Niet door kracht of geweld, maar door Mijn Geest”.

En tot onze grote schande herleefden slavenhandel en slavernij sedert 1550, hand in hand met de expansie van de christenvolkeren in Azië, Afrika en Zuid-Amerika. Maar het zijn toen wéér krachten van het evangelie geweest, die (helaas al te laat) de gewetens wakker riepen, b.v. vanuit de Quakergemeenten.

Zo is er ook nú geen doeltreffender en heilzamer weg voor de overbrugging van de kloof tussen de rassen, dan dat blanken en zwarten in de gemeente elkaar vinden als „één in Christus”. Daar hoeft „de kerk” geen kruistocht voor te ondernemen door resoluties van Wereldraden van Kerken. Daar moet zij vooral niet „op hoog niveau” de overheden over aanspreken. Daar hoeven christenen geen aktie tegen hun eigen regering voor te voeren. Maar daar moeten ze wél trouw in zijn als gemeente. Door elkaar dáár tenvolle te aanvaarden als „één in Christus”. In Christus is niet „blank of zwart”. Wie in Christus is, is een nieuw schepsel. Het oude is voorbijgegaan.

Waar de gemeente deze functie vervult, is ze Gods avant-garde: bruggehoofd van het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en daarmee meteen: zout der aarde, licht der wereld. Maar waar de gemeente deze verzoenende functie niet vervult, daar is zij geen gemeente van Christus meer, maar „wereld”. Zo'n „gemeente” is als zouteloos zout: deugt nergens meer voor, dan om weggegooid en door de mensen vertreden te worden, Mattheüs 5: 13-16.

Breda, juli 1969

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Neerlandia (Can.): ds. C. Bijl te Hilversum.

BEDANKT: voor Haarlem-B en voor Utrecht-C (voorheen ds. G. A. Hoekstra): drs. D. Deddens te Leeuwarden; voor Chatham, Ont. Can.: ds. W. W. J. van Oene te New Westminster, B.C.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL. Op dinsdag 29 juli jl. promoveerde aan de Theologische Hogeschool te Kampen, dr. J. Faber te Rotterdam.

ADRESSEN

LOOSDRECHT: scriba: N. Bottelier, J. H. Meijerstraat 8, Hilversum. Tel. 02150-14215.

STICHTING GEREFORMEERDE KINDERBESCHERMING

BELANGRIJK

Donderdag 14 aug. is Het Tehuis gesloten. Op deze dag dus geen spreekuur. Dit wordt nu gehouden op woensdag 13 aug. op hetzelfde adres: Het Tehuis, Lutkenieuwstraat 13, Groningen, van 14-17 uur.

VOORDELIG

bent u uit in het naseizoen.
Diverse Bungalows vrij
tegen zeer lage prijzen.

Bungalowpark

„ACKERSATE”

Voorhuizen, Harremaatweg 26, tel. 03429-1274

VERANTWOORDING GIFTEN

KERKEWERK WALDENZEN IN ITALIË
Het is mij een genoegen weer wat giften te kunnen vermelden. Het zijn de volgende:

W.M.A. te dH. f 10,—; C.L.v.d.G. te V. f 45,—; W.Z. te S. f 2,50; K.v.d.G. te M. f 50,—; J.C.S. te R. f 5,—; C.A.K. te Z. f 50,—; H.H. te E. f 25,—; J.L. te K. f 5,—; totaal f 192,50. Totaal inclusief vorige verantwoordingen f 13.315,—.

Dezer dagen zal ik weer een cheque ten bedrage van Lirs 200.000 naar Rome kunnen sturen. Ik ben ervan overtuigd, dat deze met gejuich ontvangen wordt. Men zal u allen, die meegewerkt hebben om dit bedrag bijeen te brengen, zeer hartelijk dankbaar zijn.

Nieuwe giften blijven welkom op gironummer 50440 van P. Groen, Rotterdam.

P. Groen

AAN DE KERKERADEN VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN GESTELD BUITEN HET KERKVERBAND

Op de vergadering van de „buiten het kerkverband” gestelde kerken gehouden te Utrecht op 10 mei jl., werd de wenselijkheid besproken om een adreslijst in de vorm van een jaarboekje van deze kerken samen te stellen.

Voorzover daaraan nog niet is voldaan worden de kerkeraden verzocht, een opgave te verstrekken met de gegevens samengesteld zoals voorheen gebruikelijk was voor het „Handboek van de Gereformeerde Kerken” aan ondergetekende, daarvoor door de vergadering aangewezen.

W. Kaper,
van Lynden van Sandenburglaan 16
te Utrecht.